

Francesc Montero i Aulet, Manuel Brunet. *El periodisme d'idees a l'ull de l'huracà*, Catarroja/Barcelona, Afers, 2016, 368 pp., ISBN: 978-84-16260-21-8

Quan Eugeni d'Ors reivindicava en el seu *Glosari* el paper del periodista com a intèrpret de les palpitations del temps, no hi ha dubte que estava arrogant-se alhora el mèrit de tal comesa. Al començament del segle XX, D'Ors i altres escriptors-periodistes catalans com ell reivindiquen, des de les pàgines dels diaris, la dignificació de la premsa no solament com a mitjà informatiu, sinó també com a espai literari i de debat polític i identitari. És aquesta una declaració d'intencions, una nova manera d'entendre l'ofici i d'interpretar una realitat com més va, més canviant. Ens trobem en uns anys decisius, un temps en què els diaris tracten de compassar els seus continguts i la manera d'oferir-los al ritme de les transformacions socials, polítiques i econòmiques que esvaloten les dues primeres dècades del nou segle. Enmig d'aquests canvis, enmig d'aquest procés transformador dels diaris i del seu entorn és on s'emmarca el periodisme de Manuel Brunet, un dels exponents més destacats de la generació de periodistes catalans d'entreguerres que, com Gaziell, Eugeni Xammar, Josep Carner o el mateix Josep Pla, integraren la que es coneix com l'edat d'or del periodisme català.

La personalitat i l'obra de Manuel Brunet, tal com també va passar al seu moment amb Josep Pla, necessitava d'un estudi monogràfic aprofundit, d'un enfocament d'anàlisi tan complex com la personalitat del seu protagonista i tan exhaustiu com la transcendència de la seua producció periodística i literària. Fins a l'aparició d'aquesta monografia de Francesc Montero, publicada ara fa uns mesos per l'editorial Afers, Brunet només comptava amb algunes aproximacions escadusseres a la persona i a la dimensió de qui va ser un dels epígons del Noucentisme. Més enllà d'alguns articles esparsos de Jordi Pla i Mercè Miró, centrats a destacar alguns aspectes generals de la seua trajectòria i de la seua biografia, i tret de les aportacions dels professors Jaume Guillaumet o Josep Maria Casasús, ningú fins ara no s'havia acostat a l'estudi de Brunet i la seua obra des d'una perspectiva global.

A partir de l'anàlisi de les obres literàries de joventut, del buidatge de més de cinc mil articles i de l'exhumació del seu arxiu personal, Francesc Montero s'hi ha atrevit. I ho fa amb el rigor, la precisió i l'esperit crític d'una anàlisi en què el matís i el detall acaben sent determinants per a forjar-ne una visió de conjunt al més adequada possible a la complexitat del seu pensament. Fruit de la seua tesi doctoral, presentada l'any 2011 amb el títol *Manuel Brunet (1889-1956). El periodisme d'idees al servei de la veritat personal*, el llibre que ara veu la llum és un documentat estudi que repassa la trajectòria literària i periodística de qui, lluny del paper secundari al qual havia sigut relegat fins ara, reclama un lloc de centralitat en la història política i cultural de la Catalunya de la primera meitat del segle passat.

Davant del prejudici que durant dècades el va condemnar a l'oblit, aquest estudi es proposa de valorar Brunet i la seua obra recorrent a un discurs dialògic amb les seues narracions, les seues cròniques, les seues crítiques i les seues opinions, sovint incòmodes, però gairebé sempre transcendents quant a l'impacte que tingueren entre els seues coetanis. Sense cap afany de justificació de les seues posicions més controvertides, però sí amb la intenció de poder entendre millor la complexitat de la seua personalitat i de les seues contradiccions, el retrat que fa Montero de Brunet és el d'una figura amb molts matisos, amb tantes tonalitats com moments convulsos marcaren la seua existència.

Per confegir aquest fresc de passions i delers en conflicte, Montero es decideix per fer una història de vida, un retrat narratiu que, seguint els avatars de la seua existència, va perfilant les arestes i les cares del pensament polièdric de Brunet. Tres grans blocs delimiten els eixos cronològics sobre els quals es basteix l'estructura d'aquest relat: la lluita del jove que, per damunt de qualsevol altra consideració, aspira a ser escriptor quan el noucentisme està ja en declivi; l'aposta del periodista que, en l'època d'entreguerres, capitalitza l'atenció informativa dels mitjans catalans més influents, i, per últim, l'expressió de qui, no havent trobat el seu espai en la República, tracta de sobreviure en la immediata postguerra, amb la sensació paradoxal de qui ha guanyat una guerra però ha perdut el seu país.

El primer d'aquests blocs es correspon amb els anys de joventut de Brunet. L'etapa en què, amb tan sols 16 anys, comença a col·laborar en la *Gazeta vigatana*. Aquesta publicació, dirigida per Jaume Collell, un dels prohoms de la Renaixença, marca l'inici de la seua vocació literària i l'allunyament progressiu de la seua vocació inicial com a seminarista. Impel·lit per l'afany de seguir el cànon noucentista, l'any 1911 guanya *ex aequo* els Jocs Florals de Girona amb la narració *Transformacions*. Aquell guardó i el comentari que d'aquella obra va fer tot un referent literari noucentista com Josep Carner li obren les portes de *Cataluña* o *La Veu de Catalunya*, publicacions noucentistes de prestigi que li permeten, entre 1912 i 1914, donar-se a conèixer entre els cercles literaris més influents del moment. Si bé aquest va ser el seu bateig en el món de les lletres, no serà fins a 1925 quan, amb 36 anys, assoleisca l'èxit com a escriptor, en publicar la narració *El meravellós desembarc dels grecs a Empúries*, l'obra que aprofitarà per desmarcar-se de l'estètica noucentista, que tant havia promogut anys abans.

El segon dels blocs en què queda dividit el relat del professor Montero és, sens dubte, el més rellevant i, en conseqüència, el que ocupa una major extensió en el seu estudi. Es correspon amb l'etapa de maduresa, la del Brunet periodista que, tot i les perspectives que li feien augurar un futur prometedor com a escriptor, es decanta finalment pel periodisme. I és que, simultàniament a la seua vocació literària, Brunet

havia encetat, des de 1916, una sòlida carrera com a redactor en periòdics com ara *La Publicidad* o *Las Noticias*. En el primer d'aquests, com a analista de la I Guerra Mundial, i en el segon, com a responsable de la secció de Política Internacional al costat d'Andreu Nin, el pas de Brunet per aquestes capçaleres va se decidí perquè decidís professionalitzar-se. Quant al cas de *La Publicidad*, es tracta d'una experiència que permet Brunet fer un seguiment diari de l'evolució del conflicte bèl·lic i de les claus interpretatives de la seua repercussió en l'escena internacional. Pel que fa al diari *Las Noticias*, el contacte directe amb un referent com Andreu Nin, unit a elements contextuals com l'esclat de la Revolució Russa en 1917, susciten en Brunet una simpatia envers el moviment obrer a Catalunya. Simpatia que, al capdavall, acabaria costant-li, a ell i a Nin, els seus llocs com a redactors de *Las Noticias*.

La dècada dels anys vint suposa per a Brunet la confirmació definitiva d'aquesta professionalització i la ratificació del seu compromís amb les posicions del catalanisme d'esquerres. Amb el precedent de la seua incorporació a l'agència de notícies Havas en 1919, Brunet inicia la que potser siga l'etapa més frenètica quant a les seues col·laboracions en premsa. L'any 1924 esdevé cabdal en aquest sentit, ja que és quan comença a ser conegut, sobretot arran de la seua incorporació a la redacció del diari *Las Noticias*. A aquest fet, s'hi afegeix el seu reingrés a la redacció del diari *La Publicitat*, que d'ençà que havia sigut comprat per Acció Catalana en 1922 havia catalanitzat tant el nom com la seua orientació. Al començament de la dictadura de Primo de Rivera, i per a poder completar el sou, Brunet ha de compaginar aquestes col·laboracions amb les d'altres diaris com ara *L'Opinió*, *L'Esquella de la Torratxa*, *La Revista de Catalunya* o el periòdic *La Nau*, dirigit per Antoni Rovira i Virgili.

Seguint el ritme d'aquesta activitat periodística tan intensa, l'estudi de Montero permet també conèixer per dins l'entrellat de les redaccions d'alguns d'aquells diaris mítics, com ara *La Publicitat*, el diari on, a partir de la fi de la dictadura primoriverista, Brunet comença a publicar els seus articles més importants en clau de política catalana. La constitució d'Acció Catalana com a partit el 2 de maig de 1930, davant de la incapacitat de la Lliga Regionalista d'aglutinar les forces catalanistes en un front comú davant del Govern de Madrid, va ser determinant perquè Brunet pogués disposar d'aquesta tribuna política. Un espai per al comentari i l'opinió que, en crear-se el setmanari *Mirador*, el 31 de gener de 1929, Brunet va veure amplificat en ser nomenat director d'aquest setmanari, considerat aleshores la publicació més moderna i europeista del moment. El compromís que motiva Brunet a col·laborar en *Las Noticias*, *La Publicitat* i *Mirador* respon al que Montero anomena «un catalanisme liberal d'orientació progressista», per oposició al catalanisme conservador de la Lliga.

Els anys immediatament posteriors a la II República són decisius en la gènesi del periple que segueix Brunet. Aquells anys comporten un distanciament progressiu

respecte de la ideologia dels mitjans per als quals havia estat treballant. L'afer Bloch, la denúncia de l'escàndol d'especulació monetària que en 1931 senyalava Companys i altres personalitats destacades del catalanisme d'esquerres com a responsables últims, va ser un punt d'inflexió perquè Brunet es distanciés dels posicionaments d'Acció Catalana. Les dures crítiques que li costà la denúncia d'aquest fet per part d'Esquerra Republicana, les diferències que mantingué respecte de les posicions dels partits catalanistes d'esquerres davant de l'Estatut, un episodi d'agressió personal i l'allunyament cada vegada més evident de les directrius dels diaris i publicacions per als quals treballava, acabaren precipitant, en 1933, l'abandó de Brunet de *La Publicitat* i propiciant, en contrapartida, la seua incorporació al diari de la Lliga, *La Veu de Catalunya*, el diari del partit de Cambó que ell tant havia criticat.

A pesar de mantenir-se fidel al que ell creia que eren el seus principis, aquell canvi va servir, amb el temps, per reforçar el prejudici que durant dècades ha planat sobre la seua persona. Lògicament, per dir-ho en termes actuals, aquell acte va ser interpretat aleshores com un acte de transfuguisme, de traïció als principis que havia defensat anteriorment. Malgrat això, l'anàlisi que fa Montero de les col·laboracions de Brunet en *La Veu de Catalunya* ens mostra, en canvi, un Brunet molt més complex i amb moltes més arestes del que s'ha dit fins ara. Centrat en el tractament de la política internacional, Brunet torna a ser el referent que havia sigut anys enrere, una signatura de prestigi que analitzava l'auge dels totalitarismes a Europa. Sota la perspectiva del seu compromís amb un catolicisme que mai no havia abandonat, Brunet no sols critica el feixisme i el comunisme, sinó sobretot el nazisme, l'emergència del qual li mereix la més absoluta condemna. Als ulls de Montero, aquest catolicisme, materialitzat quasi sempre amb una coincidència amb la posició del Vaticà quant a la política internacional, dibuixa una línia de continuïtat en la gènesi d'una trajectòria vital dominada per les ruptures. El nexa d'unió d'una convicció que, juntament amb el seu compromís catalanista, es mantindran fermes malgrat els canvis d'orientació ideològica.

La darrera etapa de la vida de Brunet, que comença amb la seua fugida a Itàlia arran de l'esclat de la Guerra Civil i el seu retorn a una Barcelona completament desconeguda en acabar la contesa, ocupen el tercer gran bloc de l'estudi de Francesc Montero. Aquí el centre de l'anàlisi ja no és el personatge públic, el periodista que durant dècades s'havia erigit en referent de l'opinió pública. En aquest bloc, i gràcies a l'auxili de documents privats, entrevistes i correspondència diversa, Montero es proposa de reconstruir la faceta més íntima del Brunet que, tot i pertànyer al bàndol dels vencedors, se sent vençut en no poder expressar el seu compromís catalanista en l'esfera pública. Són els anys en què Brunet es retira a l'Empordà, des d'on enceta la seua coneguda polèmica amb Salvador Dalí. Els anys en què, en no poder disposar d'un mitjà on poder publicar, accepta col·laborar en la revista *Destino*, pròxima a Falange.

És evident que Brunet va ser un home estimat i odiat a parts iguals, un periodista que, volent-ho o no, mai no va deixar indiferent ningú. Amb llums i ombres, amb èxits i fracassos, però amb la determinació de qui creia buscar la seua veritat, Brunet és encara avui una figura controvertida. Efectivament, Brunet té tantes cares i arestes com continuïtats i ruptures va experimentar el seu pensament. En aquest sentit, el relat de Francesc Montero és també el reflex fidedigne d'aqueix pensament polièdric, en la mesura que ens permet recórrer la seua evolució al llarg d'un període de més de quaranta anys d'activitat professional i humana emmarcada en un eix de coordenades d'espai i de temps que ens ajuden a comprendre les seues actuacions.

I és que Brunet, més que un home triomfador acabà sent, com diu Montero, un «vencedor vençut», un home que a força de nadar a contracorrent es va quedar sense nord. Botxí i víctima alhora, la seua és la història d'una vida intensa i aclaparadorament atrabiliària. D'aquella generació de precursors del periodisme de masses, Manuel Brunet potser siga un dels qui menys ha estat estudiat. I és que tal com va ocórrer al seu dia amb Eugeni d'Ors, Brunet va pagar ben cara l'extremada oscil·lació de les seues posicions ideològiques i l'abrandat caràcter de qui no defugia la polèmica per molt incòmoda que aquesta fos. Les giragonses a esquerra i a dreta als anys vint i trenta del segle passat, la frustració de les expectatives que havia dipositat en la II República, la seua aposta pel triomf franquista en la Guerra Civil i el seu col·laboracionisme amb la dictadura franquista delimiten els vaivens d'una cronologia vital tan apassionant com controvertida. Circumstàncies que, d'una manera o altra, han condicionat la recepció de la seua obra i, per consegüent, la percepció de la importància del seu llegat.

Amb aquest estudi, Montero aconsegueix desterrar el prejudici que mig segle després de la mort de Brunet encara pesava sobre ell. I per a aconseguir-ho, més que justificar-lo, el que fa és tractar d'entendre el seu pensament i situar-lo dins de la perspectiva històrica dels anys convulsos en què va viure. Sense cap pretensió de redempció, però sí amb la intenció de rescabalar el seu nom com una de les figures més rellevants per entendre les ambigüitats i els trencaments que presenta la cultura catalana durant la primera meitat del segle xx.

SANTI VALLÉS I CASANOVES
Universitat de València
santiago.valles@uv.es